

Zabytki
z bolesławieckiego
lapidarium

Památky
z boleslaweckého
lapidária

Muzeum Ceramiki - Dział Ceramiki

ul. Mickiewicza 13, 59-700 Bolesławiec

tel. +48 75 644 47 00

poczta@muzeum.boleslawiec.net

www.muzeum.boleslawiec.net

godz. otwarcia: wtorek-sobota 10.00-16.00, niedziela 11.00-16.00

Muzeum keramiky - Oddělení keramiky

ul. Mickiewicza 13, 59-700 Bolesławiec

tel. +48 75 644 47 00

poczta@muzeum.boleslawiec.net

www.muzeum.boleslawiec.net

otevírací doba: úterý-sobota 10.00-16.00, neděle 11.00-16.00

Krótką historia Działu Ceramiki

Muzeum Ceramiki w Bolesławcu uruchomione zostało w 1953 r. w budynku przy ul. Mickiewicza, gdzie obecnie mieści się Dział Ceramiki, a gdzie w latach 1908-1945 funkcjonowało Muzeum Miejskie. W 1967 r. rozpoczęto tworzenie kolekcji miejscowej ceramiki, która liczy obecnie ponad 6000 eksponatów i jest największym zbiorem bolesławieckiej kamionki na świecie. Najstarsze eksponowane naczynie pochodzi z 2 poł. XIII w., ale pierwszy pokaźny zbiór stanowi XVI i XVII-wieczna ceramika odkryta podczas wykopalisk archeologicznych z naczyniami zdobionymi plastycznie i pokrytymi kobaltowym szkliwem. Szczególną uwagę przyciąga też największa na świecie kolekcja 9 bogato dekorowanych naczyń z XVII w. zdobionych nakładkami i wyróżniających się różnymi barwami szkliv, pozyskana z kolekcji prywatnej, zwana „skarbem bolesławieckim”.

Dużą część prezentacji stanowią naczynia pokryte brązowym szkliwem ziemnym. Początkowo były to butle i dzbany w kształcie melona o gładkich lub żeberkowanych brzuścach. Z czasem wyroby brązowe uzyskały bardziej zróżnicowane formy oraz dekoracje w formie białych aplikacji o rozmaitych kształtach i motywach. Do najcenniejszych eksponatów należą klasycystyczne naczynia projektu C.D.F. Bacha i J.G. Altmanna, charakteryzujące się niezwyklej delikatnością bliską porcelanie, elegancką formą oraz wyrafinowanym zdobieniem.

Prezentowana jest również kopia Wielkiego Garnca Mistrza Joppego. Na wystawie nie brakuje wyrobów z typową dzisiaj dekoracją stempelkową, która pojawiła się dopiero ok. 1882 r. Są też serwisy, wazony i figurki w stylu secesji i art déco, pokryte wielobarwnymi szkliwami zaciekowymi, lustrowymi, krystalicznymi, złoceniami bądź intarsjami. Wyroby tego typu wytwarzane były

pod wpływem Zawodowej Szkoły Ceramicznej w najsłynniejszych bolesławieckich zakładach: K. Randhahna, A. Seifferta, H. Reinholda, R. Burdacka, J. Paula i K. Wenera. Liczny wybór naczyń z czołowych bolesławieckich wytwórni prezentuje też powojenne dzieje bolesławieckich zakładów. Wystawę uzupełniają prezentacje multimedialne oraz filmy.

W jednym z pomieszczeń w baszcie prezentowane są przykłady kamionki europejskiej, a w muzealnym ogrodzie, wśród malowniczego starodrzewu stworzono lapidarium, gdzie podziwiać można stale poszerzany zbiór kamiennych rzeźb z różnych epok.

Stručná historie Oddělení keramiky

Muzeum keramiky v Boleslawci začalo fungovat od roku 1953 v budově v ul. Mickiewicza, kde se v současné době nachází Oddělení keramiky a kde v letech 1908-1945 fungovalo Městské muzeum. V r. 1967 začala vznikat místní sbírka keramiky, která v současnosti obsahuje více než 6000 exponátů a je největší sbírkou boleslawecké kameniny na světě. Nejstarší vystavované nádoby pochází z 2. pol. 13. století, ale první významnou částí sbírky je keramika z 16. a 17. století, která byla nalezena během archeologických vykopávek. Jedná se o nádoby zdobené plasticky a pokryté kobaltovou glazurou. Zvláštní pozornost také zasluhuje největší světová sbírka 9ti bohatě zdobených nádob ze sedmnáctého století, které jsou zdobené nálepkami a různými odlišnými barvami glazury. Nádoby byly získány ze soukromé sbírky a jsou nazývány „boleslaweckým pokladem.“

Velkou část prezentovaných nádob činí nádoby, které je pokryté hnědou hlinitou glazurou. Zpočátku to byly láhve a džbány, které měly tvar tzv. melounu s hladkým nebo žebrovaným povrchem. Časem získaly hnědé výrobky různé tvary a zdobení v podobě bílých dekorací různých tvarů a motivů. K nejcenějším exponátům patří klasicistní nádoby projektu C.D.F. Bacha a J.G. Altmanna, které jsou charakteristické svojí neobvyklou jemností blízkou porcelánu, elegantním tvarem a vytríbeným zdobením. Prezentována je také kopie „Velkého hrnce“ mistra Joppeho.

Na výstavě nechybí ani výrobky s typickou technikou zdobení, tzv. razítkovou (otiskovou), která se objevila teprve okolo roku 1882. K vidění jsou též servisy, vázy a figurky ve stylu secese a art deco, které jsou zdobené vícebarevnými stékanými, krystalickými, lustróvými glazurami, zlacením a intarzií. Výrobky tohoto typu byly vytvořeny pod vlivem Odborné keramické školy v reno-

movaných boleslaweckých podnicích: K. Randhahna, A. Seifferta, H. Reinholda, R. Burdacka, J. Paula a K. Wenera. Široký výběr nádob z předních boleslaweckých dílen představuje také historii poválečné výroby keramiky v boleslaweckých podnicích. Výstava je doplněna multimediálními prezentacemi a filmy.

V jedné z místností v baště jsou prezentovány příklady evropské kameniny, a v zahradě muzea mezi malebnými starými stromy bylo vytvořeno lapidárium, kde můžou návštěvníci obdivovat neustále se zvětšující sbírku kamenných soch z různých období.

Krótką historia lapidarium

Lapidarium w muzealnym parku założone zostało wkrótce po otwarciu Muzeum Miejskiego w Bolesławcu w 1911 r. Z tyłu budynku przy dzisiejszej ul. Mickiewicza 13 wydzielono część miejskich plant z pozostałościami średniowiecznych murów miejskich i na ich tle zaczęto ustawiać zabytki kamieniarskie przywożone z różnych miejsc w Bolesławcu i okolic. Ze względu na brak przedwojennych rejestrów muzealiów nie posiadamy dokładnych danych co do ich ilości i rodzaju, lecz wiadomo, że już w 1920 r. tworzyły rodzaj ekspozycji plenerowej. W kolekcji były zarówno rzeźby figuralne, elementy architektoniczne oraz płyty nagrobne i epitafijne. Nie wszystkie zdeponowane w okresie przedwojennym zabytki przetrwały do naszych czasów. Nieliczne, które ocalały, należą obecnie do ciekawszych zabytków w zbiorach obecnego Muzeum Ceramiki. Są wśród nich późnobarokowa chrzcielnica, kamienny herb rodu von Frankenberg - Schellendorf, kolumna z późnoromańskiego kościoła, czy fragment tablicy nagrobnej bolesławieckiego aptekarza Michaela Appela, zmarłego w 1663 r. W 1929 r. w odgradzającym posesję od południa murze obronnym przebito wejście, osadzając w nim późnobarokowy portal, przeniesiony z kamienicy Bruna Ulbricha przy Zollstrasse 14 (obecnie ul. B. Prusa).

Po zakończeniu II wojny światowej ponowne otwarcie Muzeum Ceramiki nastąpiło w 1953 r. i od tego czasu zespół lapidarium powiększył się o dalsze obiekty. Większość z nich stanowią epitafia i tablice nagrobkowe z cmentarza ewangelickiego przy ul. Garncarskiej oraz cmentarza przy ul. Ptasiej. Znajdują się tutaj również inne nietuzinkowe zabytki, takie, jak XV-wieczny krzyż pokutny, znajdujący się wcześniej w Kruszyńcu, czy kamień okolicznościowy, ufundowany w 1905 r. dla upamiętnienia 100. rocznicy śmierci poety Friedricha Schillera, usytuowany pierwotnie przy ul. II Armii Wojska Polskiego. Większość obiektów, wykonana z piaskowca, znajduje się w złym stanie technicznym i wymaga podjęcia prac konserwatorskich, które zostały podzielone na kilka etapów. W ramach niniejszego projektu poddano konserwacji 8 eksponatów, przy pozostałych prace zostały zaplanowane na przyszły rok.

Stručná historie lapidária

Lapidárium, které se nachází v parku muzea, bylo založeno krátce po otevření Městského muzea v Boleslawci v roce 1911. Zezadu budovy, v dnešní ul. Mickiewicza 13, byla vyčleněna část městského prostranství s pozůstatky středověkých městských hradeb, kam se začaly umisťovat kamenné pomníky, které sem byly sváženy z různých míst Boleslawce a okolí. Vzhledem k nedostatku předválečných seznamů muzejních předmětů, nemáme k dispozici přesné údaje o jejich množství a druzích. Víme však, že už v roce 1920 byly součástí venkovní expozice. Ve sbírce se nacházely sochy, architektonické prvky, náhrobní desky a epitafy. Ne všechny předměty, které zde byly uloženy před válkou, se dochovaly do dnešních dnů. Předměty, které přežily, patří v současnosti k nejzajímavějším památkám ve sbírkách současného Muzea keramiky. Jsou mezi nimi: pozdně barokní křtitelnice, kamenný erb rodu von Frankenberg - Schellendorf, sloup z pozdně románského kostela, nebo fragment náhrobní desky boleslaweckého lékárníka Michaela Appela, který zemřel v roce 1663. V roce 1929 byl ve zdi hradeb z jižní strany odkryt vchod, do kterého byl vložen pozdně barokní portál, přesunutý z budovy Bruna Ulbricha na ulici Zollstrasse 14 (dnešní ul. B. Prusa).

Po skončení druhé světové války bylo Muzeum keramiky znovu otevřeno v r. 1953 a od té doby se sbírka v lapidáriu rozšířila o další objekty. Většina z nich jsou epitafy a náhrobní desky z evangelického hřbitova v ul. Garncarskiej a také ze hřbitova na ul. Ptasiej. Nachází se zde také neobyčejné památky, jako je smírčí kříž z 15. století, který je původně z obce Kruszyn nebo pamětní kámen, který byl zhotoven v roce 1905 u příležitosti 100. výročí úmrtí básníka Friedricha Schillera. Tento kámen byl původně umístěn v ul. II Armii Wojska Polskiego. Většina předmětů je vytvořena z pískovce a je ve špatném technickém stavu. Z tohoto důvodu jsou zapotřebí záchranné práce, které byly rozděleny do několika etap. V rámci tohoto projektu bylo podrobeno konzervaci 8 exponátů, zbylé práce jsou naplánovány na příští rok.

Krzyż pokutny z Kruszyna / Smírčí kříž z Kruszyna

czas powstania: XV w. (?) / doba vzniku: 15. století (?)

Krzyż pokutny był formą prostego pomnika, wznoszonego przez zabójcę w miejscu popełnionego morderstwa na znak odbycia pokuty za popełniony występki, przy którym następowało ostateczne pojednanie zabójcy z rodziną ofiary. Miał również skłaniać przechodniów do modlitwy zarówno za duszę zabitego, jak i żałującego swego czynu zabójcy, był także przestrożą dla potomnych. Choć zwyczaj ten znany był w całej Europie, najwięcej krzyży występuje na terenach niemieckojęzycznych. W Polsce zachowało się ich przeszło 600, z tego około 400 znajduje się na Dolnym Śląsku. Krzyże stawiano głównie w epoce średniowiecza, choć najmlodsze pochodzą z XVII w. Od XV w. występuje zwyczaj rycia na nich narzędzia dokonania zbrodni. Krzyż z Kruszyna przypomina o zabójstwie sprzed wieków, popełnionym przy użyciu miecza. Pomnik, położony był pierwotnie ok. 1,2 km na północ od centrum Kruszyna, nieopodal linii kolejowej Wrocław – Węgliniec.

W latach 70. XX w. krzyż zachowany był w kilku kawałkach, nie posiadał też belki poprzecznej, co odnotował w swoim opracowaniu na temat krzyży pokutnych regionu bolesławieckiego wybitny krajoznawca Leon Piątkowski. Pomiędzy tym okresem a przeniesieniem zabytku w 1982 r. do muzealnego lapidarium ponownie połączono zaprawą cementową ocalałe fragmenty, uzupełniając brakujący element i wtórnie ryjąc na nim wizerunek narzędzia zbrodni.

Smírčí kříž byl jednoduchý pomník, který postavil vrah na místě spáchání vraždy. Byl to důkaz pokání za spáchaný skutek, u kterého ještě následovalo závěrečné smíření vraha s rodinou oběti. Měl také přimět kolemjdoucí k modlitbě za duši mrtvého i vrahovu, který lituje svého činu. Sloužil také jako výstraha pro následující generace. I když tento zvyk byl znám po celé Evropě, nejvíce křížů se objevuje na německém území. V Polsku se jich dochovalo přes 600, z toho okolo 400 křížů se nachází na Dolním Slezsku. Tyto kříže se stavěli především v období středověku, ačkoliv nejmladší pochází ze 17. století. Od 15. století se objevuje zvyk vyrýt do kříže nástroj, kterým byl spáchán trestný čin. Kříž z Kruszyna připomíná zločin, který byl spáchán mečem. Pomník se původně nacházel asi 1,2 km severně od centra Kruszyna blízko železniční trati Wrocław – Węgliniec.

V 70. letech 20. století, díky studii o smírčích křížích boleslaweckého regionu od vynikajícího cestovatele Leona Piątkowského, víme, že kříž byl zachován v několika kusech a neměl příčník. V r. 1982 byl kříž přenesen do muzejního lapidária. Do té doby byly fragmenty kříže spojeny cementovou maltou v jeden celek a byl do něho vyrytý obraz meče, kterým byl spáchán trestný čin.

Figura św. Mikołaja (?) /
Socha sv. Mikuláše (?)

czas powstania: 1 poł. XVIII w. / doba vzniku: 1. pol. 18. století

Figura, zbliżona wielkością do naturalnej, przedstawia świętego w stroju biskupim, trzymającego w lewej ręce księgę. Rzeźba posiada liczne uszkodzenia, a brak atrybutów szczególnie utrudnia jednoznaczne rozpoznanie wyobrażonej postaci. Na księdze widoczne są ślady po owalnym kształcie, przypominającym kulę lub mieszek, a w prawej dłoni zauważyć można miejsce, gdzie zamocowany był najprawdopodobniej pastorał. Te pozostałości oraz biskupia szata wskazują, że może być to wyobrażenie św. Mikołaja – legendarnego biskupa Mitry, który miał żyć na przełomie III i IV w. n.e. i słynął ze szlachetności, skromności, ofiarności i miłosierdzia. Jako pochodzący z bogatego domu młodzieniec miał w tajemnicy przed wszystkimi rozdawać swój majątek tym, którzy cierpieli biedę lub byli w potrzebie, stąd też jego podstawowymi atrybutami były trzy złote kule (miał je podarować trzem siostrą jako posagi) lub mieszek z pieniędzmi. Był uważany za świętego, który udziela pomocy w każdej potrzebie, uchodził też za sprawcę wielu cudów, dlatego stał się jednym z najbardziej popularnych świętych. Ku jego czci fundowano w całej Europie tysiące kościołów, kaplic i ołtarzy, uwieczniano go na licznych rzeźbach i malowidłach, a jego wspomnienie w dniu 6. grudnia było w tradycji chrześcijańskiej ważnym świętem.

Był patronem m.in. kopaczy złota, kupców, pielgrzymów, podróżnych, marynarzy, rybaków, żeglarzy, cukierników, piekarzy, studentów, uczonych, notariuszy, panien na wydaniu, sędziów, więźniów, sprzedawców perfum, wina, zboża oraz nasion, a także piwowarów i gorzelników. Był także patronem dzieci, co zrodziło wielowiekową tradycję sekretnego wręczania prezentów.

Socha v životní velikosti představuje svatého v biskupském rouše, který drží v levé ruce knihu. Socha byla velmi poškozena a nedostatek atributů ztěžuje přesné určení, o kterého světcе se jedná. Na knize jsou patrné stopy po oválném tvaru, který připomíná kouli nebo měsíc. V pravé dlani je viditelné místo, ve kterém postava nejspíše držela berlu. Tyto pozůstatky a biskupský plášť naznačují, že může jít o sv. Mikuláše – legendárního biskupa z Myry, který žil na přelomu 3. a 4. století našeho letopočtu. Byl znám svojí šlechetností, skromností, velkorysostí a milosrdenstvím. Pocházel z bohaté rodiny a chtěl konat tajně dobré skutky – rozdat svůj majetek všem, kteří trpěli chudobou nebo byli v nouzi. Proto jsou jeho základní atributy tři zlaté koule (měl je darovat třem chudým sestrám jako věno) nebo měsíc s penězi. Mikuláš byl považován za světcе, který pomáhá v jakékoliv situaci. Konal zázraky a stal se tak jedním z nejpopulárnějších světců. Na jeho počest bylo založeno v celé Evropě tisíce kostelů, kaplí a oltářů, byl zvěčněn na mnoha obrazech a sochách. Jeho svátek 6. prosince byl vždy v křesťanské tradici velmi důležitý.

Je patronem mj. zlatokopů, kupců, poutníků, cestujících, námořníků, rybářů, lodníků, cukrářů, pekařů, studentů, učenců, notářů, nevěst, soudců, vězňů, prodejců parfémů, prodejců vína, prodejců obilí a osiva, pivovarníků a lihovarníků. Byl také patronem dětí, a díky tomu vznikla dlouholetá tradice tajného obdarování se dárky.

Figura św. Jana Nepomucena / Socha sv. Jana Nepomuckého

czas powstania: 1 poł. XVIII w. / doba vzniku: 1. pol. 18. století

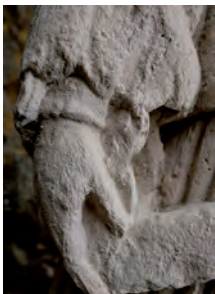

Rzeźba pełnoplastyczna, zbliżona jest wielkością do naturalnej. Przedstawia Św. Jana Nepomucena, jednego z głównych patronów Czech, którego figury, jako świętego chroniącego od powodzi i utonięcia, ustawiano przy mostach, na brzegach rzek oraz w centrach większości miast na Dolnym Śląsku. Rzeźba pozbawiona jest głowy, ale identyfikacja jest prosta, dzięki zachowanemu atrybutowi - trzymanemu w ręku Krucyfikowi oraz strojowi kanonika. Św. Jan Nepomucen, czeski duchowny, żyjący w XIV w. w Pradze, był spowiednikiem królowej Zofii Bawarskiej, żony króla czeskiego Wacława IV. Zazdrosny władca, podejrzewający swoją małżonkę o zdradę, chciał wymusić na Janie złamanie tajemnicy spowiedzi, a gdy ten odmówił, nakazał poddać go torturom, m. in. wyrwaniu języka, a następnie utopić go w Wełtawie.

Socha v životní velikosti. Představuje sv. Jana Nepomuckého, jednoho z hlavních patronů Česka. Sochy znázorňující sv. Jana Nepomuckého jako svatého, který byl ochráncem před povodní a utonutím, byly umísťovány u mostů, na březích řek a také v centrech většiny měst na Dolním Slezsku. Soše chybí hlava, ale její identifikace je jednoduchá, a to díky zachovanému atributu – socha drží v ruce krucifix a je oblečena v šatu kanovníka. Sv. Jan Nepomucký, český duchovní, žil ve 14. stol. v Praze, byl zpovědníkem královně Žofie Bavorské, ženy českého krále Václava IV.

Žárlivý vladař podezíral svou ženu z nevěry a chtěl přinutit Jana, aby vyradil zpovědní tajemství. Jan toto však odmítl, a tak ho vladař nechal mučit, mj. mu byl vyrván jazyk z úst a následně byl utopen ve Vltavě.

Nagrobek Johanna Gottlieba
i Ernsta Benjamina Joppe /
Náhrobek Johanna Gottlieba
a Ernsta Benjamina Joppe

*czas powstania: pomiędzy 1788 a 1816 r. /
doba vzniku: mezi r. 1788 a 1816*

Pochodzący z cmentarza ewangelickiego w Bolesławcu, zachowany w kilku fragmentach pomnik ma charakterystyczną dla klasycyzmu formę smukłego obelisku o podstawie trójkątnej. Część główna osadzona jest na graniastosłupowym cokole, na którym wykuto herb bolesławieckiego cechu garncarzy – garnek z kwiatami stojący na kole garncarskim. Upamiętnia ojca i syna - dwóch bolesławieckich garncarzy, przedstawicieli rodu Joppe. W górnej partii nagrobka na jednym boku znajduje się obszerna inskrypcja, poświęcona ojcu – Johannowi Gottliebowi. Urodził się 29.03.1723 r. w Muskau, w protestanckiej rodzinie Christiana Gottlieba i Dorothei Elisy z domu Utt. Do Bolesławca przybył w 1751 r. Po zdaniu egzaminu mistrzowskiego i otrzymaniu praw mieszczańskich zamieszkał na Dolnym Przedmieściu przy Görlitzerstrasse (obecnie ul. Zgorzelecka). W 1753 r. w położonym przy domu zakładzie garncarskim wykonał Wielki Garniec, czym zapisał się na trwałe w historii miasta. Gigantyczne naczynie miało 2,15 m wysokości, niemal 4 m obwodu w najszerszym miejscu oraz 1970 litrów pojemności. Pierwsza żona Johanna Gottlieba, Anna Christine z domu Scholzin, zmarła 13.11.1781 r. Małżonkowie mieli dwanaścioro dzieci, spośród których sześcioro zmarło w wieku dziecięcym. W 1784 r. Johann Gottlieb ożenił się po raz drugi, poślubiając Charlotte Regine Triebel, córkę garncarza, przybyłego również z Muskau. Z drugą żoną miał jedną córkę. Zmarł dnia 23.01.1788 r.

Na drugim boku widoczna jest inskrypcja z cytatem z drugiego Listu Św. Pawła do Tymoteusza, mówiący o korzyściach, jakie otrzymuje człowiek odważnie głoszący Ewangelię:

*„Wiem bowiem, komu uwierzyłem i pewien jestem,
Że ma moc mój skarb zachować do owego dnia”*

(2 Tm 1,12; cytat za: „Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu” w przekładzie polskim W. O. Jakuba Wujka S. J., Kraków 1962)

Trzeci bok zajmuje inskrypcja, będąca I strofą protestanckiej pieśni religijnej „Wiem, za kim podąża moja wiara”. Autorem był żyjący ówczesnie protestancki duchowny i poeta Christoph Christian Sturm (1740–1786), który w latach 1765-1767 pełnił funkcję wicerektora szkoły ewangelickiej w Żarach:

*„Wiem za kim podąża wiara moja:
nie odbierze mi go żaden wróg.
Mieszkańcem lepszego świata będąc,
żyję tu jedynie przez wiarę.
Tam mi się objawia, w co serce moje tu wierzy.
Któż mi odbiera spadkobierstwo moje?
To spoczywa w rękach Jezusa.”*

Na cokole krótkim napisem upamiętniono także syna Johanna Gottlieba – mistrza garncarskiego Ernsta Benjamina Joppe, urodzonego 02.02.1771 r., zmarłego w 1816 r.

Náhrobek pochází z evangelického hřbitova v Boleslawci. Zachoval se v několika kusech a má charakteristický klasicistní tvar útlého obelisku trojúhelníkového tvaru. Hlavní část je na hranolovém soklu, na kterém je vytesán erb boleslaweckého hrnčířského cechu – hrnek s květinami stojící na hrnčířském kruhu. Připomíná otce a syna – dva boleslawecké hrnčíře, představitele rodu Joppe. V horní části náhrobku na jedné straně se nachází rozsáhlý nápis věnovaný Johannovi Gottliebovi. Narodil se 29. 3. 1723 v Muskau v protestantské rodině Christiana Gottlieba a Dorothy Elisy z Utt. Do Boleslawce přišel v r. 1751. Po složení mistrovské zkoušky a získání měšťanských práv se zabydlel na dolním předměstí v Görliizerstrasse (v současné době ul. Zgorzelecka). V roce 1753 ve své hrnčířské dílně vyrobil Velký Hrnc, čímž se trvale zapsal do historie města. Obří nádoba byla 2,15 m vysoká, téměř 4 m v obvodu v nejširším místě s objemem 1 970 litrů. První žena Johanna Gottlieba, Anna Christine Scholzin, zemřela 13. 11. 1781. Pár měl dvanáct dětí, z nichž šest zemřelo v dětském věku. V roce 1784 se Johann Gottlieb oženil podruhé a vzal si Charlotte Regine Triebel, dceru hrnčíře, který přišel také z Muskau. Se svou druhou ženou měl jednu dceru. Zemřel 23. 1. 1778.

Na druhé straně je vidět nápis s citátem z druhého listu Timoteovi. Ten hovoří o přínosu a zisku, který získá člověk odvážně hlásající evangelium:

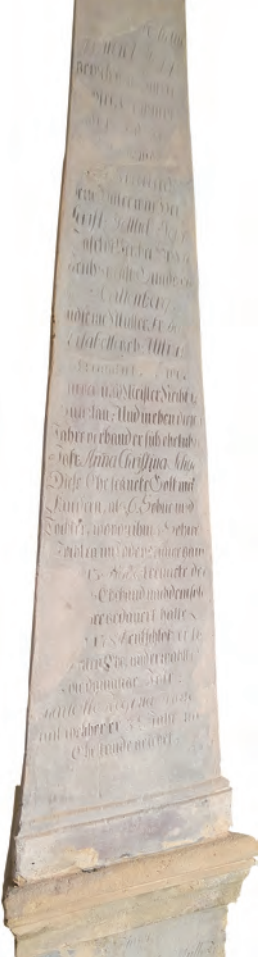
*„Neboť vím, komu jsem uvěřil a jsem si jist,
že on je schopen zachovat to, co jsem mu svěřil až do onoho dne”*

(2 Tm 1,12; citát z: *„Písma svatého Starého a Nového zákona”* v polském překladu W. O. Jakuba Wujka S. J., Krakov 1962)

Na třetí straně se nachází nápis, který je první slokou protestantské náboženské písně „Vím, koho následuje moje víra”. Autorem byl protestantský duchovní a básník Christoph Christian Sturm (1740-1786), který byl v letech 1765-1767 prorektorem evangelické školy v Žarach:

*„Vím koho následuje moje víra:
nesebere mi ji žádný nepřítel.
Být obyvatelem lepšího světa,
žiji tu jedině díky víře.
Ukazuje se mi, v co mé srdce věří.
Kdo mi bere moje dědictví?
To je v rukách Ježíše.”*

Na soklu je ještě krátkým nápisem připomenut také syn Johanna Gottlieba – hrnčířský mistr Ernst Benjamin Joppe, který se narodil 2. 2. 1771 a zemřel v roce 1816.

Macewa kobieca /
Ženská maceva
- ženský židovský náhrobek
czas powstania: 1888 r. / doba vzniku: r. 1888

Miejsce pochodzenia: cmentarz żydowski w Bolesławcu (założony w 1816 r., oddany do użytku 1.01.1817 r. Ostatnie pochówki miały miejsce w 1938 r. Cmentarz zaczęto likwidować w 1963 r. Na terenie nekropolii, zajmującej powierzchnię 820 m², znajdowało się wówczas 128 grobów. Proces likwidacji zakończono w 1965 r., a dwie macewy zostały przekazane do lapidarium muzealnego).

Nagrobek ma kształt smukłego graniastosłupowego obelisku o podstawie prostokątnej, na przedniej ścianie wyrzeźbiono skrzyżowane gałązki wawrzynu. Inskrypcja wryta poniżej nie jest do końca czytelna z powodu uszkodzeń liter. Macewa upamiętnia kobietę o imieniu Chawa, Chana lub Chaja i nazwisku Miller lub Hiller, zmarłą, wg kalendarza hebrajskiego 3 albo 5 dnia miesiąca Aw roku 5648, co oznacza lipiec lub sierpień 1888 r. według kalendarza gregoriańskiego. Inskrypcję kończy skrót sentencji „*Oby Jego Dusza Zawiązana Była w Węzélku Życia*”.

Místo původu: židovský hřbitov v Boleslawci (založený v r. 1816, používán od 1. 1.1817. Poslední pohřby se konaly v r. 1938. Hřbitov začal být likvidován v r. 1963. Na území pohřebišť, o velikosti 820 m², se tehdy nacházelo 128 hrobů. Proces likvidace byl zakončen v r. 1965 a dvě macevy byly předány do muzejního lapidária).

Náhrobek má tvar útlého hranolového obelisku s obdélníkovým podstavcem. Na přední stěně jsou vytesány překřížené vavřínové větvičky. Nápis, který je pod nimi vytesán není úplně čitelný, a to z důvodu poničeného písma. Maceva připomíná ženu, která se jmenovala Chawa, Chana nebo Chaja a jejíž příjmení bylo Miller nebo Hiller. Zemřela podle hebrejského kalednáře ve 3. nebo 5. dni měsíce Av roku 5648, ten označuje podle gregoriánského kalednáře červenec nebo srpen r. 1888. Nápis je zakončen větou: „*Bud' její duše svázána ve svazku života*”.

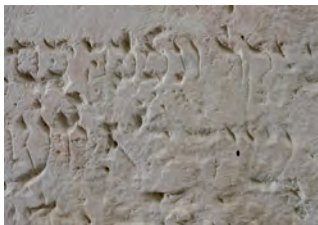
Macewa Meira Broina /
Maceva (židovský náhrobek) Meira Broina

czas powstania: 1827 r. / doba vzniku: rok 1827

Miejsce pochodzenia: cmentarz żydowski w Bolesławcu. Macewa ma kształt stojącej płyty zamkniętej półkuliście od góry. Upamiętnia Meira Broina, syna Szlomo Zalmana, który zmarł wg kalendarza hebrajskiego w czwartek 25 dnia miesiąca Cheszwon roku 5588, co w kalendarzu gregoriańskim odpowiada listopadowi lub grudniowi 1827 r. Środkowe pole macewy wypełnia w całości eulia w języku hebrajskim, zakończona skrótem sentencji, pojawiającej się na każdym nagrobku żydowskim: „*Oby Jego Dusza Zawiązana Była w Węzélku Życia*”.

Místo pôvodu: židovský hřbitov v Boleslavci. Maceva má tvar stojící desky, jejíž horní část je půlkruhová. Připomíná Meira Broina, syna Szlomo Zalmana, který podle hebrejského kalendáře zemřel ve čtvrtek 25. dne měsíce Češvan roku 5588. To je v gregoriánském kalendáři listopad nebo prosinec r. 1827. Prostřední pole macevy je vyplněno požeháním v hebrejštině, které končí akronymem objevujícím se na každém židovském náhrobku: „*Bud' jeho duše svázána ve svazku života*”.

Пłyта nagrobna Salomona Dröwiga / Náhrobní deska Salomona Dröwiga

czas powstania: 1698 r. / doba vzniku: r. 1698

Jedna z najstarszych zachowanych płyt pochodząca z cmentarza ewangelickiego przy ul. Garncarskiej w Bolesławcu. Upamiętnia boleslawieckiego kupca Salomona Dröwiga, który urodził się w 1626 r. w Christburgu na terenie Prus (obecnie: Dzierżgoń). Posiada bogatą barokową dekorację z motywami roślinnymi i wstęgami. Pierwotnie płyta miała kształt stojącego prostokąta, a pole z inskrypcją miało układ owalny. Obecna jej forma powstała z zestawienia górnej partii z dolną, środkowa część, niestety, nie zachowała się do naszych czasów.

Jedna z nejstarších dochovaných náhrobních desek pocházejících z evangelického hřbitova v ul. Garncarskiej v Boleslavci. Připomíná boleslaweckého kupce Salomona Dröwiga, který se narodil v roce 1626 v Christburgu na území Pruska (v současné době: Dzierżgoń). Je bohatě barokně zdobená – rostlinnými motivy a stužkami. Původně měla deska tvar stojícího obdélníka a pole s nápisem bylo oválné. Současný vzhled desky vznikl sestavením horní a dolní části. Prostřední část se bohužel do dnešních dnů nedochovala.

Fragment nagrobnej płyty
bolesławieckiego garncarza /
Fragment náhrobni desky
boleslaweckého hrnčičre

czas powstania: XVII w. / doba vzniku: 17. století

Z płyty nagrobnej zachował się jedynie wąski prostokątny fragment. W górnej partii widoczny jest fragment herbu bolesławieckiego cechu garncarzy – przedstawienie koła garncarskiego. Inskrypcję, ujętą wawrzynowym wieńcem, stanowi fragment ze starotestamentowej Księgi Hioba, wyrażający nadzieję człowieka wierzącego w zmartwychwstanie w dniu Sądu Ostatecznego, spotykany w dobie nowożytnej na płytach nagrobnych, epitafiach i w pogrzebowych mowach:

„Wiem bowiem, iż Odkupiciel mój żyje, a w dzień ostateczny powstanę z ziemi, i znów obleczony będę w skórę moją”

(Hi 19,25-26; cytat za: *„Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu”* w przekładzie polskim W. O. Jakuba Wujka S. J., Kraków 1962)

Z náhrobní desky se dochoval pouze úzký obdélníkový fragment. V horní části je patrný fragment boleslaweckého erbu hrnčírského cechu – zobrazení hrnčírského kola. Nápis, obklopený vavřínovým věncem, pochází ze starozákonní knihy Jób. Nápis vyjadřuje naději člověka, který věří ve zmrtevýchvstání v den posledního soudu. S nápisem se můžeme v dnešní době setkat na náhrobních deskách, epitafech a při smutečních projevech:

„Já vím, že můj Vykupitel je živ a jako poslední se postaví nad prachem. A kdyby mi i kůži sedřeli, ač zbaven masa, uzřím Boha.”

(Job 19,25-26; citát z: *„Písma svatého Starého a Nového zákona”* v polském překladu W. O. Jakuba Wujka S. J., Krakov 1962)

Muzeum Ceramiki sklada serdecznie podziękowania za pomoc w realizacji projektu / Muzeum keramiky velmi děkuje za pomoc při realizaci projektu:

Johannie Busch

Michałowi Dubieckiemu

Jackowi Gryczewskiemu

Sebastianowi Lichodziejewskiemu

Veronice Mirekovéj

Piotrowi Musiale

Przemysławowi Isroelowi Szpilmanowi (dyrektorowi Cmentarza Żydowskiego w Warszawie / řediteli Židovského hřbitova ve Varšavě)

Jarosławowi Wręczykiemu

Blance Zázvorkovéj (dyrektorowi Muzeum Karkonoskiego Parku Narodowego Vrchlabí / ředitelce Krkonošského muzea Správy KRNAP Vrchlabí)

Wydawca / Vydavatel: © Muzeum Ceramiki w Bolesławcu

Tekst / Text: © A. Bober-Tubaj, A. Bojanowska,
B. Glinkowska, T. Orawiec, A. Puk

Redakcja / Redakce: A. Bober-Tubaj, A. Bojanowska,
B. Glinkowska, T. Orawiec, A. Puk

Tłumaczenie / Překlad: © V. Mireková

Zdjęcia / Foto: © G. Matoryn

Skład / Sazba: © DTP AQRAT

Druk / Tisk: © Drukarnia AQRAT

ISBN: 978-83-64757-19-8

PRĘKRAĆUJEME HRANICE
PRĘKRAĆUJEME GRANICE
2014–2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

EUROREGION
nisse–nisa–nysa

Projekt „Pokazać zapomniane pomniki historii” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz środków budżetu państwa za pośrednictwem Euroregionu Nysa.

Projekt „Prezentace zapomenutých historických památek” je spolufinancován Evropskou unií v rámci Evropského fondu pro regionální rozvoj a také ze státního rozpočtu prostřednictvím Euroregionu Nisa.

ISBN: 978-83-64757-19-8